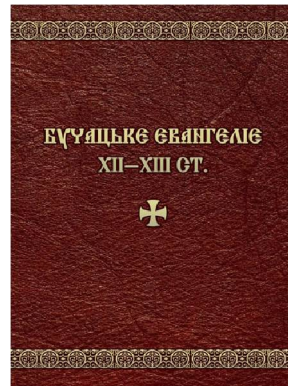

Бучацьке Євангеліє XII–XIII ст. / відп. ред. Василь Німчук, підгот. до вид. Юрій Осінчук (Серія «Пам’ятки української мови»). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго 2017. 360 с.

Бучацьке Євангеліє – пам’ятка старослов’янської мови українсько-східнослов’янської редакції XII–XIII ст. Тривалий час писемне джерело зберігалось у Бучацькому василіянському монастирі. На початку XX ст. рукопис належав львівським василіянам із монастиря св. Онуфрія. Наприкінці 30-х рр. XX ст. книгу передали до Музею українського мистецтва (нині – Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького). Тодішній директор музею Іларіон Свенціцький умовно назвав пам’ятку Бучацьким Євангелієм і перший стисло дослідив її мовне обличчя.

За змістом пам’ятка – це апракос, тобто Євангеліє, поділене на зачала, розташовані відповідно до порядку їх читання на богослужіннях літургійного року. Початок Євангелія (від неділі Пасхи до кінця п’ятниці одинадцятото тижня) втрачено (від початку бракує 82 аркуші, або 164 сторінки). Збережений текст починається кінцем 20-го вірша 2-ї глави Євангелія від Марка. На 19 зв. пам’ятки подано короткий устав євангельських читань. Рукопис має нову обкладинку, виготовлену у XX ст. Написано Бучацьке Євангеліє на доброму пергаменті у два стовпці уставом середнього розміру.

Видання «Бучацьке Євангеліє XII–XIII ст.» відбиває традиційну композицію. Вступна стаття Василя Німчука та Юрія Осінчука «Мовні риси Бучацького Євангелія» найбільшу увагу звертає на мовну характеристику тексту – насамперед на аналіз фонетичних і морфологічних особливостей. Для дослідників української мови має неоціненне значення фонетична підсистема тексту, яка може дати багатий матеріал для вивчення етапів формування української фонетики. Детально проаналізувавши фонетичні явища, автори статті розкрили ту специфіку української мови, яка вже усталювалась у той час і була зафіксована у Євангелії. Помічено важливі факти стосовно словозміни, окремих лексичних і морфологічних явищ.

Текст Бучацького Євангелія транслітеровано на підставі факсимільного видання манускрипту, яке вийшло у 2011 році у видавництві «Софія» під назвою «Бучацьке Євангеліє» (без вихідних даних) із додатком Віри Свенціцької «Художнє оформлення Бучацького Євангелія» (1–4 с.). Давній рукописний текст відтворено досить якісно, проте в публікації немає старовинного вкладного запису. Вдруге факсиміле манускрипту було видано 2016 року у видавництві «Дніпро»: «Євангеліє Бучацьке XII–XIII ст.: старослов’янською та українською мовами. Нове видання. Упорядник Дмитро Степовик»

(Київ, 344 с.). Фотовідтворення оригіналу тут зменшено. Натомість подано сучасний український текст, за основу якого взято переклад о. Рафаїла (Турконяка). Публікацію доповнила передмова Дмитра Степовика «Священна українська рукописна книга домонгольського періоду – Євангеліє Бучацьке та його дивовижна історія» (4–12 с.).

Метаграфований (транслітерований) текст пам'ятки підготував до друку Ю. Осінчук. Рукопис пам'ятки передано з надзвичайною точністю, аркуш в аркуш, стовпчик у стовпчик, рядок у рядок, літера в літеру. У підготовленому тексті зверху сторінки збережено пагінацію оригінального тексту, а внизу наведено сторінки видання. Зворот позначено скороченням зв. Імена євангелістів і кожен главу вказано на берегах, а номери віршів позначено в тесті арабськими цифрами. Для транслітерації тексту дібрано спеціальний шрифт. Титл не розкрито, виносні літери написано в рукописі під титлами, інші надрядкові знаки подано над рядками. Титли наведено там, де їх удалося відчитати на фотокопіях. Пунктуаційні знаки збережено, крапки стоять на лінії середини рядка, вкінці рядків відтворено ускладнені знаки. Унизу сторінок є підрядкові посилання, в яких вказано виправлення, що їх внесли в текст переписувачі, помилкові написання з покликами на інші канонічні тексти, а також пошкодження тексту на фотокопії. Відновлені фрагменти тексту упорядник подав у квадратних дужках.

Після тексту вміщено додатки: «Призначення євангельських читань і зміст текстів “Бучацького Євангелія”», «Євангельські тексти “Бучацького Євангелія”», – які допомагають читачам користуватися метаграфованим текстом.

Транслітерований текст Бучацького Євангелія полегшить працю над ним мовознавцям, а читання – іншим фахівцям і ширшим колам зацікавлених історією української духовності.

Упровадження в широкий науковий обіг Бучацького Євангелія допоможе зробити більш аргументованими та переконливими наукові висновки щодо багатьох проблем нашої мовної історії: щодо архаїчності чи порівняно пізнього постання, специфіки чи типовості аналізованого мовного явища тощо, – а отже, поглибить і розширить відому та вдало репрезентує ще не відому інформацію і про східнослов'янську редакцію старослов'янської, і про витоки української мови.

Праця прислужиться широкому колу фахівців різних профілів.